

ΑΠΟ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΘΩΩΝΟΣ

ΤΟ ΘΑΝΑΤΙΚΟ ΤΟΥ ΠΟΡΟΥ

‘Η τρομερή επιδημία του 1837. ‘Η μαύρη σκούνα του Φάρακ. Πώς φούντωσε το κακό. ‘Ο άνόητος «μοσιού Μπερναρδής» και τὰ θύματά του. ‘Η τραγωδία της Τζέλινας. ‘Από τὸ νησάκι τοῦ Θανάτου στη μοιραία καταβόθρα της ‘Αλυκιάς. Καὶ τὸ λεμονοδάκι τῆς Γαλατᾶ στέλνει τις ευωδίες του...

Οἱ γέροι Ποριώτες συνήθιζαν νὰ λένε ἄλλοτε : —Στὸν καιρὸ τοῦ μεγάλου θανατικοῦ... Μὲ τὴ φράσι αὐτὴ ἐννοοῦσαν τὴν τρομερὴ ἐπιδημία πανούκλας ποῦ θέρισε τὸν ὅλοπο τους στὰ πρῶτα χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ ‘Οθωνος, μὲ περιστάσεις ἀληθινὰ τραγικῆς.

Στις 19 Μαρτίου 1837 ἔφτανε στὸν Πόρο μιά μεγάλη σκούνα, ποῦ ἐρχότανε ἀπὸ τὸ Καραγάτις καὶ τὴ Μεγαλόλιμνη τοῦ ‘Αγίου ‘Ορους μὲ πλοίαρχο τὸ Γεώργιο Φάρακ. Στὸ ταξίδι ἕνας ναυτὴς ὀνομαζόμενος ‘Ανδρέας Στέργιος εἶχε πεθάνει ξαφνικά, ἀπὸ ἀκατανόητη ἀρρώστεια. ‘Ο ἀσυνείδητος πλοίαρχος ἐδήλωσε ὅτι ὁ ναυτὴς τοῦ ἔπεσε τάχα ἀπὸ τὸ κατάρτι καὶ πνίγηκε. Καὶ τὴ δήλωση αὐτὴ τὴν ἔκαμε μὲ ὄρκο στὸν ὕγειονόμο.

‘Υστερ’ ἀπὸ λίγες μέρες, στὶς 24 Μαρτίου ἐνῶ τὸ καράβι ἦταν ἀραγμένο στὸ λιμάνι τοῦ Πόρου, ἄλλος ναυτὴς, ὁ ‘Ιωάννης Κατσαράλης ἔπεσε μὲ τὸν ἴδιο ιωστηριώδη τρόπο ἀρρώστος. ‘Ο πλοίαρχος εἶπε ὅτι ὁ ναυτὴς τοῦ ἦταν... μεθυμένος. Στις 5 ‘Απριλίου ὁ Κατσαράλης πέθανε ! ‘Ολοι τότε ἐταράχθηκαν καὶ ἔλεγαν τοῦ γιανοῦ τοῦ Ναυστάθμου νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του. ‘Ο γιανόρας αὐτὸς (ποῦ ἔκανε καὶ χρέη ὕγειονόμου) ἦταν Γάλλος Μπερναρδὸν ὀνοματι, οἱ κάτοικοι ὅμως τὸν ἔλεγαν ὁ «μοσιού Μπερναρδής». ‘Ο Μπερναρδὸς ἦταν ἄνθρωπος ἀμαθέστατος χωρὶς καμμιά πείρα, δὲν ἐδυσκολοῦθη δὲ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ὁ ναυτὴς πέθανε ἀπὸ μεθυσί !

Οἱ ἀπλοῖκοι Ποριώτες τὸ πίστεψαν, ξανοῦθηκαν τὸ θάρρος τους καὶ ἄρχισαν μάλιστα νὰ ἐκιοινώνουν μὲ τὰ πλήρωμα τῆς σκούνας καὶ νὰ μιανοβγαίνουν σ’ αὐτὴ ἀνεμπόδιστα. ‘Ανάγκη νὰ σημειωθῇ ὅτι καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ κάτοικοι τοῦ Πόρου ἐκιοινοῦσαν τις ἡμέρες ἐκεῖνες περισσότερο, γιὰτὶ ἦταν Μεγάλη ‘Εβδομάδα καὶ μαζεύονταν στὶς ἐκκλησιῆς.

‘Η ἐπιδημία λοιπὸν ἄρχισε νὰ ἐξαπλώνεται, ἰδίως ἀπὸ τις 10 ‘Απριλίου. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν καμμιά ὑποψία. ‘Ο μοσιού Μπερναρδὸς ἐβεβαίωσε ὅτι ἐκεῖνοι ποῦ πέθαιναν στὸ μεταξύ, πέθαιναν ἀπὸ διάφορες συνήθισμένες ἀρρώστειες, κανεὶς ὅμως ἀπὸ πανούκλα.

‘Οταν ὅμως στὶς 21 ‘Απριλίου πέθανε καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους νοικοκυραίους, ὁ Κωσταντῆς Φασάφης, τότε πειὰ τὸ λιμάνι ἀποκλείστηκε, οἱ κάτοικοι φοβήθηκαν καὶ ἄρχισαν νὰ σπορλιζοῦνται ὅπου μποροῦσαν καθένας. ‘Ο φόβος τους πρὸ πάντων ἔγινε μεγάλος ὅταν στὶς 24 τοῦ μηνός, οἱ κυβερνητικοὶ γιανοῖ, Ντουμέν καὶ Τοιμακάκης ἀνάγκασαν μὲ ἀπανθρωπία ἕνα δυστυχισμένο κάτοικο τὸ Γ. Τζέλιο, νὰ σύρῃ αὐτὸς ὡς τὸ γυαλὸ τὸ πτώμα τῆς γυναίκας του ἕνας φιλόδημος καὶ λόγιος ἐπιστήμων τῆς ἐποχῆς, ὁ γιαντὸς ‘Ηπίτης.

‘Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέθανεν ἡ γυνὴ τοῦ Τζέλιου, τῆς ὁποίας τὸν ἄνδρα ἐβίβασαν νὰ τὴν δέσῃ μὲ μακρὸ σχοινίον ἀπὸ τὸν λαμὸν καὶ νὰ τὴν σύρῃ ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ ὄρειου καὶ βραχώδους Πόρου εἰς τὸν αἰγιαλόν. Τὸ αἶμα, ὁ ἰχώρ, καὶ ὁ ἐγκέφαλος, ἐξελθὼν ἀπὸ τὸ εἰς τὸ τράβηγμα κτυπούμενον εἰς τοὺς λίθους κραινόν, ἐσημάδευον σχεδὸν ὅλην τὴν ὁδὸν ἕως εἰς τὸν αἰγιαλόν.

«Φθάσαν οὕτω καταξοχισμένοι καὶ καθημαγμένοι τὸ πτώμα τῆς ἀθλίας Τζέλιου εἰς τὴν θάλασσαν, παρέλαβεν αὐτὸ εἰς τὴν λέμβον του, ὁ ὑπόλοιμος (μόρτης) Νικόλαος Κουκκούλης διὰ τὰ τὸ παραδώσῃ πρὸς ταφὴν!».

‘Η κατὰ τέτοιον τρόπο κηδεῖα τῆς γυναίκας τοῦ Τζέλιου φανεροῦν τὴν βαρβαρότητα τῶν δημοσίων ἀρχῶν τοῦ Πόρου. ‘Απὸ τὴν ἀμελεία τὴν, ἀλάθως ἡ ἐπιδημία καὶ θέριξε κόσμον.

Φόβος καὶ τρόμος ἐκυρίευσεν τοὺς δυστυχισμένους Ποριώτες ποῦ παρακολούθησαν ἀπὸ μακρὰ τὴν ἀνατριχιαστικὴ ἐκείνη κηδεῖα. Οἱ περισσότεροὶ ἐγκατέλειψαν τὰ σπίτια τους καὶ μένανε κάτω ἀπὸ τσαντήρια στὸν Ταρσανά, στὸ Ναύσταθμον, στὰ περιβόλια, στὸν Προφήτη ‘Ηλία, στὰ Σκέλη, στὴν ‘Αγία Παρασκευή. ‘Αλλοὶ στήσανε τις σκηνῆς τους στὸ δάσος τῶν πεύκων τοῦ Μοναστηρίου, καὶ ἄλλοι πέρασαν ἀντίκρου, στὴν Πελοποννησιακὴ

ἀκτὴ, στὸ Γαλατᾶ καὶ στὴν Πλάκα. ‘Αλλοὶ, πειὸ φοβισμένοι, πῆραν τὰ βουνὰ ἢ κώθησαν στὰ σπήλαια τῆς γῆς, ὅπου ζοῦσαν μὲ χιλίες στερεῖσις, προσευχόμενοι στὸ Θεὸ νὰ τοὺς γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ θάνατον αὐτό. ‘Αλλοὶ μὲ τὴν πρώτη βάρκα ποῦ βρῖσκανε, πληρώνοντας ὅσο τοὺς ζητοῦσε ὁ βαρκάρης, δίνοντας ἀκόμη καὶ τὰ χρυσαφικά τους, φεύγανε ὅσο μποροῦσαν μακρύτερα ἀπὸ τὸν καταραμένο τόπο, ποῦ ἡ «Μαυροκίτηνη ἀρρώστεια» τὸν εἶχε ἀφανίσει.

‘Η διοίκησις, ὅλους ὅσοι ἀρρώστησαν ὡς τις 29 ‘Ιουνίου, τοὺς ἐμάζεψε, χωρὶς ἐπιπλα καὶ ρούχα, στὸ νησάκι Σφακτηρία. Σ’ αὐτὸ δὲν ἔπληξε παρὰ ἕνα σπιτάκι ποῦ χωροῦσε 7 τὸ πολὺ ἀρρώστους. Οἱ ἄλλοι, μέρα καὶ νύχτα, μένανε στὸ βλαῖθρο, βλέποντας ἐκείνους ποῦ ψυχομαχοῦσαν ἢ τὰ πτώματα ποῦ βρομοῦσαν ἄταφα, στὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ, ὡς ποῦ νάρθη ὁ «νεκροαγωγός».

‘Αργότερα ἡ διοίκησις ἔστησε δύο ἀκόμη ξύλινα παραπήγματα στὸ νησάκι αὐτὸ τοῦ θανάτου. ‘Αρχισαν νὰ μαζεύον ἡρηγοῦστέρα τοὺς νεκρούς, νὰ τοὺς μεταφέρουν στὴν Πελοποννησιακὴ παραλία ‘Αλυκιά, καὶ νὰ τοὺς οἰχνοῦν μέσα σ’ ἕνα βαθὺ βᾶθρο, σ’ ἕνα εἶδος φυσικῆς καταβόθρας. Καὶ ὁ ‘Ηπίτης γράφει, μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ γλώσσα τῆς ἐποχῆς : «Ἐκεῖ, ἐπὶ τῆς νοσοδεστατῆς ‘Αλυκιάς, παρὰ τὸν νεκρογέμιονα βᾶθρον, ὑπερρεῖοντο νὰ ἐπισωρεύονται οἱ συγγενεὶς καὶ οἱ οἰκετοὶ τῶν ἐκ τῆς πανώλους ἢ ἐξ ἄλλης ἀσθενείας ἀποθνήσκοντων... Ἐκεῖ ἐτήκοντο οἱ ἐπιζῶντες θεώμενοι καθ’ ἐκάστην τὴν νεκροβαρῆ ἄκατον, ἐξ ἧς ὁ νεκροαγωγὸς Κουκκούλης καὶ τις ἕτερος κομίζοντες τὰ πτώματα κατέροπιτον εἰς τὸν εἰρημένον Καϊάδαν.»

‘Η τραγωδίες φυσικὰ δὲν ἔλειπαν καθημερινῶς.

Τὴν ‘Αναστασία, σύζυγον τοῦ Ι. Δαμιανοῦ ‘Υδραίου, ἀφοῦ τὴν ἔδεσαν μὲ σχοινὶ ἀπὸ τὸ λαμὸ, ὅπως τὴ γυναῖκα τοῦ Τζέλιου, τὴν ἔσυραν καὶ αὐτὴ στὸ γυαλὸ. ‘Αυα φθάσανε ἐκεῖ, ἔδεσαν τὴν ἄλλη ἀκρη τοῦ σχοινοῦ στὴ πρύμνη μιᾶς βάρκας καὶ τὴν ἔφεραν ἔτσι, σέρνοντάς τὴν στὰ νερά, ὡς τὴν καταβόθρα τῆς ‘Αλυκιάς. Τοῦτο ἔγινε μέρα μεσομέρι καὶ ἡ ἀμφιθεατρικὴ θέσις τοῦ Πόρου ἀνάγκασε νὰ παρακολουθήσουν τὸ φορικτὸ θέαμα καὶ κείνους ποῦ δὲν θὰ ἤθελαν νὰ ἰδοῦν.

Στὸ νησί τοῦ Θανάτου οἱ ἀρρώστοι ἦσαν πεσμένοι χέμου ἢ γυρίζαν στὰ βράχια, νησιτικοὶ, διψασμένοι, ἀξιοδάσποντοι. Γιὰτὶ ὅλοι περιέμεναν ἀπὸ μιά μικρὴ βάρκα νὰ τοὺς φέρῃ τροφίμα καὶ νερὸ ἐνῶ ἦσαν συνηγμένοι ἐκεῖ ὀλόκληρως ἐκατοντάδες ποῦ βασανίζονταν κάτω ἀπὸ τὸ φλογερὸ ἥλιο. ‘Ἐτσι πέθαιναν σωρηδόν.

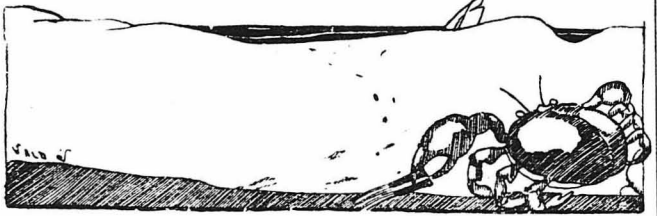
‘Αλλὰ σὺν νὰ μὴν ἔφτανε ἡ ἐξ ἀρχῆς κακὴ διάγνωσις τῆς ἀρρώστειας ἀπ’ τὸν μοσιού Μπερναρδὸν, ἦθε τῶρα καὶ ὁ ὑπερβολικὸς ζῆλος ἄλλου Γάλλου νετέρου, τοῦ ἀποσταλέντος ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι Ντουμάν. Ἀδύς, συνοδευόμενος πάντοτε ἀπὸ τοὺς δύο μόρτηδες, ἄμα ἔβλεπε κανέναν ἀσθενή, χωρὶς νὰ τὸν πολυεταῖρη, γούρλωνε τὰ μάτια του καὶ ἔλεγε :

— Τοῦτο εἶνε φοβερὸ πανούκλα !.. Πάρτε το γρήγορα !.. Βίτ ! Βίτ ! Μᾶρς !..

Καὶ ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος, ποῦ μπορεῖ νὰ εἶχε ἄπλως ἐλάδη πυρετὸ, πῆγνανε ἄναυχα στὸ νησί τῶν πανουκλιασμένων !.. Οἱ Ποριώτες ἀρχισαν τότε νὰ φοβῶνται περισσότερο τοὺς γιανούς παρὰ τὴν ἐπιδημία, καὶ νὰ κρύβονται ὅπου μποροῦσαν γιὰ νὰ μὴ τοὺς πᾶνε στὴν ‘Αλυκίᾳ ἢ στὴ Σφακτηρία. Καὶ ἔτσι, μετὰ τὴν ἐπιδημία, ἔξωσαν τὴν ἐμφάνισί τους, πολλοὶ ποῦ τοὺς ἐνόμιζαν πεθαμένους ! ‘Αλλοὶ ἔφεταν στὴν θάλασσα, νύχτα, κ’ ἔφευγαν κολυμπώντας γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τοὺς γιανούς τοῦ Κράτους !

‘Ο ‘Υδραῖος Δαμιανός, ποῦ τὸν ἀνάγκασαν νὰ σύρῃ μὲ σκοινὶ τὴ νεκρὴ του γυναῖκα, ἐδραπέτευσε ἀπὸ τὸ φόβο του ἀπ’ τὸ νησάκι, ἔστησε τὸ λημέρι του σ’ ἕνα βράχο τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς καὶ κρατώντας ἕνα πελώριο μαχαίρι ἐφοβέριξε νὰ σφάξῃ ἐκεῖνον ποῦ θὰ

ΤΟ ΞΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΝΕΥΜΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΙ' ΑΣΤΕΙΑ

Σ' έναν λιποτάκτη που είχε καταδικασθεί σέ θάνατο, εδόθη ή άδεια νά εκλέξη τόν τρόπο τού θανάτου !!

— Ω, κύριοι δικασταί, έπτε, άφήστε με νά πεθάνω από γήρασ!..
"Αν τού έγινε ή χάρις δέν ξέρουμε.

Σχίδιο διαθήκης ενός άπεινάρου : Είς τόν όνομα τού πατρός, τού υιού και τού άγιου πνεύματος, δέν έχω τίποτε, χρεωστώ πολλά.. και τά ύπόλοιπα τ' άφήνω στους φτωχούς !..

"Ενας κακοθύρος σκότωσε τόν πατέρα του και τήν μητέρα του. Στο δικαστήριο άφου έξηντήθησαν όλα τά μέσα της υπερασπίσεως, ο πατροκτόνος και μητροκτόνος ρωτήθηκε άπ' τόν πρόεδρο τών Συνέδρων άν είχε νά προσθήκη τίποτε για τήν υπερασπίσι του.
— Έλλίξω, είπε, ότι οι κύριοι ένοχοι δ' άθώωσουν έναν δυστυχημένο... ο ρ φ α ν ο σάν ζ' έμένα !..

Αυό χριστες κοιμώντανε στο ίδιο δωμάτιο. Ο ένας λέγει στον άλλον :

- Τζανάη μου ;
- Τι θέλεις ; άπαντά ό άλλος.
- Κοιμάται ;
- Γιατί ;
- Γιατί άν δέν κοιμάσονται θά σου ζητούσα ένα έκατοστάριο δανεικό.
- Κοιμάμαι και ροχαλιζώ μάλιστα κοιμάμε μου !..

"Ενας έπαιτης που ζητούσε έλεημοσύνη από κάποιον, λέγοντάς του ότι παρακαλεί τόν Θεό νά τόν πολυχρονίση.

— Καλέ μου άνθρώπε, πώς θέλεις νά σέ άκούση ο Θεός και νά με πολυχρονίση, άφου έσένα σέ ύψηγει και πεθαίνεις της πείνας ;

— Μαρία, ρώτησε μιá νεόπλουτη κυρία τήν ύπηρετριά της, ώστε παντρεύεσαι λοιπόν ;

- Μάλιστα, κυρία.
- Νά πάρς λοιπόν αυτές τις έκατό δραχμές για τήν προίκα σου.
- "Η Μαρία άφου παντρεύτηκε παρουσίασε τόν σύζυγό της στην κυρία της. Αύτη μόλις τόν είδε, έφώναξε :
- Μά αυτός εινε στοιχειό, παιδί μου, δέν εινε άνθρωπος.
- Τι νάκανα, Κυρά, ήταν ό καλύτερος που μπόρεσα ν' αγοράσω με τις έκατό δραχμές που μου δώσατε !..

Ο στρατηγός ντε Βιβρόν έστειλε κάποτε από τήν Μεσσηνή στον Λουδοβίκο 14ον ένα γράμμα στο όποιο ζητούσε ενισχύσεις. « Έχομεν, έγραφε, άνυπεροβήτως άνάγκη 10.000 άνδρων, για νά ενεργήσωμε όπως πρέπει ». Τό γράμμα αυτό τό έδωσε προς σφραγίσιν στον Τερρόν, έπιμελητήν τού στρατού, ό όποιος μετά τās λέξεις 10.000 άνδρων έπρόσθεσε : « κ α ι έ ν ό ς σ τ ρ α τ η γ ο ύ » !..

"Ενας στρατηγός διηγότανε ότι μιá νύχτα ξύπνησε γιατί άκουσε στην κάμαρά του κρότο πιστολιού.

- Τι είναι ; ρωτά ξαφνισμένος τόν ύπηρετή του.
 - Τίποτε στρατηγέ μου, άπαντά ό ύπηρετης, σκότωσα έναν πονηκό γιατί φορήθηκα... μίν σάς ξύπνηση.
-
τολμούσε νά τόν πλησιάση...

Κατά τά τέλη τού Ίουνίου ή έπιδημία ήταν στην άκμή της. Στις 30 τού μηνός οι κλεισμένοι στη Σφακτηρία και στην Άλυκη άρχισαν άπό άπειλούσαν νά κάνουν έξοδο διά της βίας και νά φύγουν όπου μπορέσουν για νά βρουν σαστηρία. Οι της Άλυκης έφώναζαν :
« — Πεινάμε, διψάμε, πνιγώμαστε άπό τή δυσωδία τών πτωμάτων ! Τήν ήμερα μās άφανίζεις ό ήλιος, γιατί δέν έχουμε όλοι καλύβες, τή νύχτα δέν κοιμόμαστε, γιατί φυλάμε τις οικογένειές μας από τά τσακάλια ! Θά κολλήσουμε πανούκλα και θά πεθάνουμε όλοι... »

"Ετσι ήταν τά πράγματα, όταν ή Κυβέρνησις έστειλε στον Πόρο τόν "Ηπίτη και τού χημικό Λάνδερσο. Άμέσως οι δυό άνδρες μετεκόμισαν τους άρρωστους της Άλυκης στο διασώδες και εύθερο Μοναστήρι, τους δέ της Σφακτηρίας στο λεγόμενο Φροούριο τού "Εύδεκ. Άρχισαν άμέσως νά παρέχουν τήν ιατρική τους θεραπεία στους άσθενείς, νά συνιστούν πλύσεις και νά εφαρμόζουν άντιμολυσματικά μεθόδους και άπομόνισιν. Στις 10 Ίουλίου, ή τρομερή άρρώστεια είχε έκλειψει, άφου έθήρισε τό ποιητικό νησάκι τού Σαρωνικού...

ΤΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Ο ΚΥΚΝΟΣ

Τό ωραιότερο πουλι τού κόσμου. Ο κύκνος στη μυθολογία και στη ποίηση. Ένας πίνακας τού Ραφαήλ. Τραγουδεί πριν πεθάνει. Μιά μάχη κύκνων στά νερά. Και λίγος κύκνος... φητές!..

"Από τό βασίλειο τών ζώων, τά πουλιά έδωσαν άνέκαθεν τά ωραιότερα μοντέλα στην Τέχνη και πρό πάντων στην ποίηση. "Από τόν ύπερηφανο βασιλιά τών άνέμων, τόν άετό, που λικνίζεται, κατά τό Λαμαρτίνο, « μέσα στην όρητή της λαίλαπος, από τό άγριο όρνιο που στήνει τή φωλιά του στις άπάτητες κορφές τού "Αθω, ως στο σπουργιτάκι που παίξει χαρούμενο στά κεραμίδια μας, ύπάρχει μιá άτέλειωτη ποικιλία τύπων, χρωμάτων, κελυφμάτων, χαρακτήρων. Και άνάμεσα στο πολυποίηλο αυτό πτερωτό βασίλειο, κυριαρχεί με τή γραφική όμορφιά του ό Κύκνος.

"Η Μυθολογία τόν έχρησιμοποίησε κατά τό συμφέρον της. Και έτσι βλέπουμε τόν Δία, —πατέρα τών Θεών και πρότυπο συζυγικής άπιστίας,— άφου ως τ α υ ρ ο ς έφερε στά νύχτα τών ωραία κόρη Εύρώπη και ως χ ρ υ σ ή β ρ ο χ ή συνωμύλησε με άλλη χαριτωμένη κόρη, τήν Άργίτισσα Δανάη, νά νύνηται τό φτέρομα τού κύκνου για νά έπισκεφθή τή Λήδα του. "Ο όρατος αυτός μύθος της αρχαιότητας ενέπνευσε στο Ραφαήλ ένα από τους καλλιτέρεους πίνακές του.

Σύμφωνα με τόν παλιό θρύλο, ό κύκνος μιá φορά στη ζωή του κελαιδεί : "Όταν πρόκειται νά πεθάνη. Τότε άποτραβείται στην άκρη της λίμνης και άφήνει μιá ούρανια μελωδία, έναν τελευταίο ύμνο στο Δημιουργό, έναν άποχαιρετισμό στη φύσι, κελάδημα τού όποιου τή γλυκύτητα και περιπέθεια ή μουσική τέχνη ποτε δέν κατόρθωσε νά πλησιάση. "Ο Πλάτων στον "Φαίδωνα κάνει λόγο για τους κύκνους και λέγει : « Τ ο υ " Α π ό λ λ ω ν ο ς δ ν τ ε ς , μ α ν τ ι κ ο ι τ ε ε ί σ ι κ α ι π ρ ο σ ε ι δ ό τ ε ς τ ά ε ν " Α δ ο υ ά γ α θ ά , α δ ο υ σ ι τ ε κ α ι τ ε ρ ρ ο ν τ α ι κ α τ ' έ κ ρ ε ί ν η ς τ η ν ή μ έ ρ ε ς ρ α ν διαφερόντως ή έν τ ω π ρ ό ο σ θ ε ν χ ρ ό ν ω ».

"Εν τούτοις, οι φυσιοδίφαι διαφωνούν έντελώς με τό θρύλο και τήν ποίηση. Οι πτηνολόγοι μās βεβαιώνουν ότι ό κύκνος έχει φωνή άντιπαθητική, που μοιάζει με ούρασημα σκύλου, και ότι σέ καμιά περίπτωση, ούτε και όταν πεθαίνει ή φωνή του αυτή γίνεται γλυκύτερη. "Επομένως, ή φράσις « κ υ κ ν ε ι ο ν α σ μ α » ή « κ υ κ ν ε ι ο ν μ έ λ ο ς » πρέπει ν' άποδοθή στη φαντασία τών ποιητών. "Ο ζωολόγος Κόντ λέγει ότι « μ ό ν ο ν ή ά ρ χ α ι ό τ η ς μ π ο ρ ο ύ σ ε ν ά έ π ι ν ο ή σ η έ ν α τ ό σ ο χ α ρ ι τ ω μ έ ν ο ψ έ μ α ». Άλλος όμως συνάδελφός του, ό μέγας Μπυφών, παρασυρόμενος από τή συμπάθειά του στο ποιητικό πουλι, άναφέρει ότι όχι μόνο έπληροφόρησε για τήν άλήθεια τού κυκνείου τραγουδιού, άλλ' ότι και αυτός άκουσε με τ' αυτιά του κύκνους νά κελαιδούν.

Οι περισσότεροι επιστήμονες, άν και σέβονται πολύ τόν Μπυφών, έν τούτοις στο σημείο αυτό δέν τόν πιστεύουν. "Ο Τουσενέλ, σύμφωνος με τους τελευταίους αυτούς, προσπαθεί νά σώση τήν ύπόληψι τού κύκνου παραδίδοντας διάφορα άλλα προτερημάτά του, από τά όποια τό σπουδαιότερο εινε ότι καταστρέφει τους « άνοφελεις κώνωπας », τά καταραμένα ένεμα κοινούλια που μās μεταδίδουν, τους έλάδεις πυρετούς. "Ο ίδιος φυσιοδίφης τονίζει τήν όμορφιά και τή φιλαρέσκεια τού κύκνου, που αγαπά έξαιρετικώς τις άκόμωτες έπιφάνειες τών νεφών για νά καθρεφτίζεται σ' αυτές και κωμαρώνει τόν εαυτό του. Στους ζωολογικούς κήπους της Εύρώπης οι κύκνοι που κολλυμβούν μέσα στις μεγάλες στέρες τραβούν τό θαυμασμό τού περισσοτέρου κόσμου, πρό πάντων τών ρωμαντικών δεσποινίδων που θυμιοτητα σχετικώς σηνές τού κινηματογράφου, όπου ερωτευμένα ζευγαράκια ταΐζουν τους κύκνους ζάπυως λίμνης...

Τελευταία, ένας Καναδός πτηνολόγος έψαλε τόν άναβαλλόμενο τού κύκνου. Τό είλε « πουλι τεμπέλικο και μοχθηρό », πώς τού άρέσουν ύπερβολικά οι καυγάδες από... ερωτικές άντιζηλιές. "Η σκληρότη; του φτάνει, λέει σέ βαθμό άγριότητος. Πιάνει τόν άντίπαλό του από τό λαμίο, τού χώνει τό κεφάλι μέσα στο νερό και τό κρατεί εκεί μέχρις ότου τόν πεθαίνει από άσφυξία. Και όταν τό κατορθώση, κόβει βόλτες έπάνω στην έπιφάνεια της λίμνης, διαλαλώντας τή νίκη του με θρηϊώδη ούραλισματά.

Στην Καμπουαία—χερσόνησο της άνατολικής Σιβηρίας—ζούν άρεστοι άδέσποτοι κύκνοι στις λίμνες και στά πλατύερα μέρη τών ποταμών. Και οι χωρικοί που κατοικούν στις όχθες άνεκαλύψαν ότι οι κύκνοι έχουν νοσημιάτω κρέας. Τους ψήνουν λοιπόν στη σούβλα και τους τρώγουν με μεγάλη δρεξι...